

Til Mattilsynet og Landbruks- og matdepartementet

Høringsinnspill til *Forslaget om nye dyrevelferdskrav for slaktegriser*

Alvorlige dyrevelferdsbrudd er avdekket av både Mattilsynet og undertegnede¹ i den norske svinenæringen. Svinenæringen har reagert med å utarbeide et dyrevelferdsprogram for slaktegrisprodusenter. Det er blitt en tradisjon i norsk landbruk at husdyrnæringene oppretter og drifter sine egne dyrevelferdsprogram i etterkant av at kritikkverdige forhold er avdekket i sin næring. Eksempler på dette er dyrevelferdsprogram for slaktekylling og kalkun, og dyrevelferdsprogram for pelsdyrnæringen. Dette viser et uheldig mønster, der hovedansvaret for å “rydde opp” overlates til husdyrnæringene selv, og ikke til myndighetene.

I sitt høringsbrev foreslår Mattilsynet å forskriftsfeste dyrevelferdsprogrammet i *Forskrift om hold av svin*. Programmet skal være obligatorisk for slaktegrisprodusenter med mer enn 50 gris i besetningen.² Det er positivt at det nå settes søkelys på den dårlige dyrevelferden i svinenæringen. Samtidig kan det virke som at både Landbruksministeren, svinenæringen og Mattilsynet har overvurdert hvilken betydning dyrevelferdsprogrammet reelt sett vil ha for dyrevelferden til slaktegrisene. Dyrevelferdsprogrammet er også kun ment som et forsøk på å ivareta minimumskravene, og hever dermed ikke dyrevelferden til slaktegris. Jeg er bekymret for at dette blir det eneste tiltaket som myndighetene legger frem som løsning på de store dyrevelferdsproblemene i svinenæringen.

Troverdigheten til dyrevelferdsprogrammet

Dyrevelferdsprogrammet for slaktegris trådte i kraft februar 2018, og svinenæringen mente at dette ville forbedre dyrevelferden. Den 1.1.2019 var 86% av slaktegrisprodusentene med i dyrevelferdsprogrammet.³ Mattilsynet skrev i sin årsrapport fra 2018 at de fortsatt avdekker alvorlige dyrevelferdsbrudd hos svineprodusenter i fylket (Rogaland).⁴ Den 21. Juni 2019 sa Mattilsynets direktør for dyr, Karen Baalsrud, at “Våre tilsyn i senere tid kan ikke melde om noen markert bedring i dyrevelferden for svin”.⁵ Dette kommer i etterkant av at Mattilsynet har hatt tilsynskampanjer med slaktegrisprodusenter i Rogaland, Vestfold og Agder, i tillegg til sine ordinære tilsyn med svineprodusenter i hele landet. Jeg mener disse funnene sår tvil om den faktiske effekten av dyrevelferdsprogrammet.

¹ Se *Griseindustriens hemmeligheter*. Nr. Brennpunkt. 19.06.2019

² Mattilsynet: *Høringsbrev om nye velferdskrav for slaktegris*. 08.10.2019

³ Animalia: *Dyrevelferdsprogram for slaktegris er innført*. 12.04.2019

⁴ “Likevel avdekker vi fortsatt alvorlige avvik.” Mattilsynet årsrapport 2018. s. 29

⁵ Aftenposten: *Mattilsynet ser ingen markert bedring hos svinebøndene*. 21.06.2019

Dyrevelferdsprogrammet er utarbeidet og drevet av næringens egne interesseorganisasjoner som Norsvin og Animalia. Dette har de gjort i samarbeid med slakteriene til Nortura og Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund.⁶ Til tross for at Mattilsynet skal godkjenne og gjennomgå programmet, er det rimelig å stille spørsmål ved programmets legitimitet og troverdighet når det er utarbeidet og driftet av næringen selv og ikke av uavhengige myndigheter. Dette underbygges av følgende setning der ansvaret for å sanksjonere overfor slaktegrisprodusenter som ikke følger opp programmet, er overført til slakteriene: “Et dyrevelferdsprogram er en privat ordning som gir slakterier som tar imot slaktegriser, rett til å gjøre tiltak mot dyreholdere som ikke oppfyller kravene i programmet.”⁷ En gjennomlesning av kriteriene som ligger til grunn for når slakterier kan gi sanksjoner ved avvik, viser at terskelen for dette er høy. Først må avvik oppdages av en veterinær under sitt årlige besetningsbesøk. Deretter må dette rapporteres inn til slakteriet som produsenten leverer gris til. Slakteriet skal deretter rådgive produsenten. Det er først hvis produsenten ikke retter opp forholdene innen fristen som er satt, at det *kan* medføre et trekk i slakteoppgjøret.⁸ Dette betyr at produsenter kan ha avvik uten at det medfører konsekvenser, så lenge produsenten tar i mot rådgivning og retter opp avvikene innen en gitt frist.

At det er næringen selv som skal stå for hovedansvaret for å etterse at sine egne produsenter oppfyller kravene i dyrevelferdsprogrammet, og ikke et uavhengig kontrollorgan, kan reise spørsmål ved den faktiske etterlevelsen av programmet.

Årlige veterinærbesøk

Et av de sentrale kravene i dyrevelferdsprogrammet er 1-3 årlige veterinærbesøk avhengig av besetningsstørrelse.⁹ Det fremheves at slike veterinærbesøk vil sikre god dyrevelferd. Da undertegnede gikk undercover i den norske svinenæringen, hadde alle smågrisprodusentene jeg jobbet hos besøk av veterinær minimum 6-7 ganger per år i forbindelse med blant annet kastrering. Avhengig av 3-, 5- eller 7-ukers puljedrift, kunne antall årlige veterinærbesøk være flere enn 7. Likevel avdekket jeg grove regelverksbrudd hos disse produsentene. Dette vitner om at det ikke er tilstrekkelig å ha besøk av veterinær for å forhindre dyrevelferdsbrudd.¹⁰ Slaktegrisprodusentene skal i tillegg ha færre veterinærbesøk enn det produsentene jeg var hos hadde. Jeg observerte også flere veterinærer som selv brøt regelverket eller som unnlot å melde i fra når bonden innrømmet regelverksbrudd.

I forslaget skriver Mattilsynet at: “Vaksinering og andre veterinæroppgaver i dyreholdet kan kombineres med den forskriftsfestede vurderingen av dyrevelferden.”¹¹ Veterinærbesøk som har til hensikt å gjennomgå dyrevelferden og driftsrutinene til slaktegrisprodusentene, burde ha dette som eneste oppgave. På grunn av timebetaling til veterinærer, tidspress og mange

⁶ Mattilsynet: *Høringsbrev om nye velferdskrav for slaktegriser*, s. 3. 08.10.2019

⁷ Ibid.

⁸ Animalia: *Nytt dyrevelferdsprogram for slaktegriser*. 02.02.2018

⁹ Animalia: *Dyrevelferdsprogram for slaktegriser*. 12.06.2019

¹⁰ Les mer om dette under “Ingen oppfølging av voldsbruk mot griser”

¹¹ Mattilsynet: *Høringsbrev om nye velferdskrav for slaktegriser*, s. 3. 08.10.2019

oppgaver, kan slike kombinerte besøk som foreslås i høringsbrevet, i verste fall bidra til at det blir mindre tid til gjennomgang av dyrevelferden.

Jeg har gjennomgått flere tilsynsrapporter med svinehold fra Mattilsynet. I noen av dem har det kommet frem et misforhold mellom hva Mattilsynet mener om et dyrehold og hva besetningsveterinæren mener. For eksempel avdekket Mattilsynet alvorlige regelverksbrudd hos en bonde som var lokallagsleder i Bondelaget, mens bondens veterinær konkluderte i rapportene etter sine besøk at dyrevelferden var god. Da Frank Nervik gikk undercover i den norske pelsdyrnæringen, dokumenterte han hvordan en pelsdyroppdretter forberedte seg i forkant av et veterinærbesøk. Oppdretteren gjemte unna det som kunne tyde på dårlig oppfølging av syke mink. Veterinæren konkluderte etter ca. 20 minutter at dyrevelferden og driften var god, og dette ble registrert i dyreholders journal.¹²

I dyrevelferdsprogrammet stilles det ingen habilitetskrav til veterinærene som skal utføre besetningsbesøk. Det er bonden selv som bestemmer hvilken veterinær han vil ha en avtale med. Veterinærene skal også komme på avtalt og varslet besøk, noe som muliggjør at bonden kan rette opp kritikkverdige forhold i forkant av besøket. Dette kan bidra til at veterinæren ikke får en reell oversikt over driften.

Journalføring

Dyrevelferdsprogrammet krever at slaktegrisprodusentene skal journalføre rutiner ved driften sin. Eksempler er oppfølging av syke dyr, korrekt avliving m.m. Slik journalføring er tillitsbasert, og en 3. Part vil ikke ha mulighet til å etterkontrollere opplysningene. Journalføring vil dermed ikke være noen garanti for at regelverket blir fulgt, og det vil heller ikke være noen garanti for at opplysningene stemmer.

Da Frank Nervik gikk undercover i den norske pelsdyrnæringen, avslørte han hvordan pelsdyroppdrettere jukset med journalføring. Undertegnede har selv dokumentert lignende tilfeller hos griseprodusenter når det gjelder krav om dokumentasjon etter §6 i *Forskrift om velferd for produksjonsdyr*. Dette viser at det er mulig å jukse med journalføring hvis man først ønsker det.

Ingen oppfølging av voldsbruk mot griser

Undertegnede har dokumentert systematisk voldsbruk mot griser. Voldsbruken oppstod i forbindelse med rutinearbeid som rengjøring av binger, driving og ved håndtering av syke og skadde griser. Verken høringsbrevet eller dyrevelferdsprogrammet foreslår tiltak for å hindre voldsbruk. Mattilsynet har uttalt at det er vanskelig for dem å kunne avdekke slik behandling av dyr, selv når de kommer på uvarslede tilsyn.¹³ Det blir dermed rimelig å anta at veterinærer på

¹² NRK Brennpunkt: <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/2014/MDUP11001814/avspiller>. 9.12.2014

¹³ Mattilsynets direktør for dyr, Karen Baalsrud, i intervju i forbindelse med visningen av *Griseindustriens hemmeligheter*, NRK Brennpunkt. 19.06.2019.

<https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/2019/MDDP11000519/avspiller>

besetningsbesøk heller ikke vil kunne oppdage dette. Dyrevelferdsprogrammets veterinærbesøk vil derfor ikke hindre vold mot griser.

I regelverket som angår produksjonsdyr, står det ingen konkrete eksempler på hva slags håndtering av griser som er ulovlig. Både *Dyrevelferdsloven* og *Forskrift om hold av svin* er veldig vage på dette området. Dette åpner opp for at det er bonden selv som må gjøre vurderingene etter §4 i *Forskrift om hold av svin*¹⁴ og §3 i *Dyrevelferdsloven*¹⁵. Hvilke vurderinger som gjøres vil da bli relative til driftsrutiner, økonomiske hensyn, personlige verdier og syn på dyrevelferd. I *Forskrift om avliving av dyr* og *Forskrift om næringsmessig transport av dyr*, står det flere spesifikke forbud om håndtering av dyr under dyretransport og på slakterier. Spesifiseringen skyldes at Norge implementerte EUs *RÅDSFORORDNING (EF) nr. 1099/2000 av 24. september 2009 om vern av dyr på tidspunktet for avliving* i 2013. Jeg oppfordrer både Mattilsynet og Landbruks- og matdepartementet om å se til EUs praksis med regelverksutforming, og sette i gang en konkretisering i holdforskriften av hva som er lovlig/ulovlig håndtering av griser.

Min konklusjon er at verken dyrevelferdsprogrammet til svinenæringen eller forskriftsendringene vil sikre god dyrevelferd for norske griser, og at det trengs ytterligere tiltak fra myndighetenes side.

Med vennlig hilsen
Norun Haugen

---

¹⁴ "Ved hold av svin skal det tas hensyn til dyras atferdsmessige og fysiologiske behov, og dyra skal beskyttes mot fare for unødig stress, smerte og lidelse. Avl skal fremme god funksjon og helse hos dyra."

¹⁵ "Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger."